

Sammanställning av kritiken mot medicinska åldersbedömningar år 2017 och framåt

Den här sammanställningen är ett utdrag från en rapport om ålderbedömningen i asylprocessen som Barnens Asylrättscentrum tagit fram. Barnens Asylrättscentrum är Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingars barnmottagning. Rapporten kommer att publiceras under 2019.

Mars 2017: RMV inleder arbetet med medicinska åldersbedömningar av asylsökande, på uppdrag av regeringen.¹

Juli 2017: Det tyska forskarlaget Christian Ottow m.fl. presenterar en omfattande studie av magnetkameraröntgen av knäled (MR-knä) som metod för medicinska åldersbedömningar och konstaterar att den studerade metoden inte lämpar sig för att ensamt fastställa slutet på 18:e levnadsåret.²

September 2017: I Läkartidningen kritiserar rättsläkaren Fredrik Tamsen RMV:s riskberäkning och påpekar att det finns indikationer på allvarliga brister i RMV:s metoder. Tamsen framhåller bl.a. att det är svårt att konstatera vilken felmarginal MR-knä metoden har eftersom det vetenskapliga underlaget för metoden är bristfälligt. Tamsen understryker därför att RMV inte kan anses följa Smers råd om att använda de metoder som har starkast vetenskapligt stöd. Vidare framhåller Tamsen att felmarginalen i nuvarande metoder, om dessa sammanvägs, torde vara betydligt större än vad RMV hävdar. Tamsen skriver att den korrekta beräkningen av felmarginalen borde vara 1– 0,9 x 0,9 av de två metoderna som används. Resultatet blir då en felmarginal på 19 procent istället för 10 procent, som RMV angett. Artikel följs av flertal artiklar i Läkartidningen.³

November 2017: Ett flertal rättsläkare, däribland Tommie Olofsson, överläkare och tidigare avdelningschef på RMV, instämmer i Tamsens kritik. De delar likaså Tamsens bedömning av hur man ska beräkna

¹ Se RMV, "Start för medicinska åldersbedömningar" (publicerat 2017-03-08) <https://www.rmv.se/aktuellt/start-for-medicinska-aldersbedomningar/>, senast besökt den 21 mars 2019.

² Se Ottow C, Schulz R, Pfeiffer H, et al. "Forensic age estimation by magnetic resonance imaging of the knee: the definite relevance in bony fusion of the distal femoral- and the proximal tibial epiphyses using closest-to-bone T1 TSE sequence." (2017-07-04) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28677057>, senast besökt den 21 mars 2019.

³ Se Läkartidningen, Tamsen F, "Resultat av åldersbedömningar pekar på felaktigheter i metoden" (2017-09-20) <http://www.lakartidningen.se/Opinion/Debatt/2017/09/Resultat-av-aldersbedomningar-pekara-felaktigheter-i-metoden/>, senast besökt den 21 mars 2019.

felmarginalen, d.v.s. att felmarginalerna från tänder och skelett måste adderas till varandra - vilket innebär en betydligt större felmarginal än den som tidigare angetts av RMV.

Ytterligare rättsläkare instämmer i att beräkningen av felmarginalen är felaktig och tillägger att knän verkar mogna tidigare än visdomständer, vilket skulle innebära att MR-knä blir betydelselös för åldersbedömningen.⁴

December 2017: Volker Vieth och Christian Ottow, två av forskarna bakom de vetenskapliga artiklar som RMV stödjer sin metod för medicinska åldersbedömningar på, har utfärdat andrahandsutlåtanden över åldersbedömningar. I 17 fall av 20 har de, i motsats till RMV, bedömt att den asylsökandes knä inte var fullvuxet.⁵

Februari 2018: De disputerade statistikerna Johan Bring och Lars Rönnegård ställer sig starkt kritiska till beräkningarna som Socialstyrelsen gjort i en rapport från år 2016 som ligger till grund för metoden för medicinska åldersbedömningar. Forskarna skriver att Socialstyrelsens beräkningar av risken för att barn bedöms vara vuxna vid MR-knä på pojkar är felaktig. De anser att det inte går att räkna på risken att asylsökande barn ska bedömas som vuxna, eftersom det inte finns någon känd åldersfördelning inom gruppen utan metoden bygger på att man måste göra antaganden om åldersfördelningen. De konstaterar även att det är oförenligt med principen om att barn ska ges *tvivelsmålets fördel* att en mogen kroppsdel (tand eller knä) anses tala lika mycket för 18 års ålder, som två mogna kroppsdelar gör.⁶

Mars 2018: RMV meddelar att ny forskning indikerar att flickors knäled mognar snabbare än vad som tidigare varit känt. Utifrån det förändrade kunskapsläget konstaterar Rättsmedicinalverket att de fortsättningsvis, i fall där knä bedöms som moget och tänder som omogna hos flickor, eller det omvända, att använda följande utlåtande: *”Resultatet tillåter ingen*

⁴ Se SvD, *”Rättsläkare larmar: Metoden för åldersbedömningar fel”* (publicerad 2017-11-12) <https://www.svd.se/rattslakare-larmar-fel-metod-for-aldersbedomningar>, senast besökt den 21 mars 2019.

⁵ Se SvD, *”Forskare bakom ålderstest tolkar tvärt emot RMV”* (publicerad 2017-12-01) <https://www.svd.se/forskare-bakom-testmetod-tolkar-tvartemot-rmv>, senast besökt den 21 mars 2019.

⁶ Se, Bring J och Rönnegård L, *”Åldersbedömningen – en statistisk utmaning”* <http://snackastatistik.se/wp-content/uploads/2018/02/%C3%85ldersbed%C3%B6mningBringRonnegard.pdf>, senast besökt den 21 mars 2019. Se även SvD, *”Professorer: ”Stort misstag – de har räknat fel”* <https://www.svd.se/professorer-om-siffror-bakom-alderstester-de-har-raknat-fel>

bedömning avseende den undersökta ålder relativt 18-årsgränsen". I de fall där både knäled och visdomstand bedöms som omogna blir sannolikhetsbedömningen starkare, från "Talar möjligen för att den undersökta är under 18 år" till "Talar för att den undersökta är under 18 år".

April 2018: Socialstyrelsen svarar på den omfattande kritiken och vidhåller att MR-knä är en "lovande metod", men riskberäkningarna behöver förtydligas och metodvalsbeskrivningen förtydligas.⁷

Maj 2018: Socialstyrelsen slutför sitt uppdrag från 2018 och resultatet redovisas i rapporten *Om magnetkamera vid bedömning av ålder. En studie av validiteten i radiologisk undersökning*. I rapporten uppger Socialstyrelsen att undersökning med magnetkamera kan utgöra ett av flera underlag för bedömningen. Framförallt finns det förutsättningar att använda magnetkamera som ett stöd för medicinsk åldersbedömning när det gäller pojkar/män. För flickor/kvinnor bedöms dock osäkerheten vara högre.⁸

Juni 2018: Statistikerna Johan Bring och Lars Rönnegård kritiserar Socialstyrelsens studie och påpekar att risken för att en 17-åring bedöms vara 18 år är 21 %, vilket inte kan medföra att metoden är "användbar".¹¹

Augusti 2018: Petter Mostad, professor i matematisk statistik, och rättsläkaren Fredrik Tamsen har studerat beslut från RMV och konstaterar att knän mognar 1-1,5 år före tänder. Forskarna har utifrån RMV:s eget underlag beräknat att barn löper 33 % risk att vid en åldersbedömning klassas som vuxna.¹²

Oktober 2018: Efter omfattande kritik publicerar RMV den 30 oktober 2018 ett "klargörande om medicinska åldersbedömningar i asylärenden" på sin hemsida. RMV skriver bland annat att den omständighet att tillväxtzonen i knäet verkar mogna tidigare än vad man tidigare trott inte är problematisk "[E]ftersom det hela tiden är tillväxtzonens mognadsgrad i förhållande till 18-årsgränsen som har varit i fokus i våra utlåtande och att det fortfarande är ovanligt att personer under 18 år har en sluten tillväxtzon, så har den

⁷ Se Socialstyrelsen, "Rapport om metoder för åldersbedömningar förtydligas" (publicerad 2018-04-04)

<http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2018/rapportommetoderforaldersbedomningarfortydligas>, senast besökt den 21 mars 2019.

⁸ Socialstyrelsen, "Om magnetkamera vid bedömning av ålder. En studie av validiteten i radiologisk undersökning" (publicerad 2018-05-21)

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20985/2018-5-21.pdf>, senast besökt den 21 mars 2019.

tidigare mognaden inte haft någon betydelse för Rättsmedicinalverkets sätt att använda undersökningsresultaten.”⁹

I en artikel i Svenska dagbladet framgår att det saknas stöd för RMV:s tidigare uppgift att knä mognar vid 22-28 års ålder. Av artikeln framgår även att formuleringen "*den nedre tillväxtzonen i lårbenet mognar färdigt hos de flesta mellan 22-28 års ålder. En väldigt liten andel av unga har en mogen tillväxtzon trots att de inte fyllt 18 år*" funnits med i bedömningen av ålder i åtminstone 98 av 203 granskade ärenden.¹⁰

November 2018: Socialstyrelsen publicerar, efter en översyn av sin tidigare rapport från år 2016, ett förtydligande i vilket de bl.a. skriver att de uppgifter som ingår i rapporten om sammanvägda risker för felaktig åldersbedömning är oklart redovisade, men också att ny forskning publicerats sedan rapporten 2016. Socialstyrelsen bedömer därför att rapporten är inaktuell. Socialstyrelsen förtydligar att de i första hand hänvisar till sin rapport från maj 2018 (se ovan) enligt vilken det finns förutsättningar att använda magnetkamera som ett stöd för medicinsk åldersbedömning av främst pojkar/män.¹¹

December 2018: Svenska Läkaresällskapet, SLS, skriver till RMV och föreslår att RMV snarast initierar en oberoende vetenskaplig granskning av Rättsmedicinalverkets metoder för medicinsk åldersbedömning.¹²

December 2018: Smer (Statens medicinsk-etiska råd) publicerar den 20 december 2018 en skrivelse tillägnad Justitiedepartementet där Smer föreslår att regeringen tillsätter en oberoende granskning med anledning av de oklarheter som konstaterats när det gäller medicinska åldersbedömningar i asylprocessen. Smer skriver bl.a. att det måste

⁹ Se RMV, "Klargörande om medicinska åldersbedömningar i asylärenden" (publicerad 2018-12-14) <https://www.rmv.se/aktuellt/klargorande-om-medicinska-aldersbedomningar-i-asylarenden/>, senast besökt den 21 mars 2019.

¹⁰ Se SvD. SvD avslöjar: Allvarligt fel fick stor roll i asylärenden, publicerat 2018-10-05 <https://www.svd.se/allvarligt-fel-fick-central-roll-i-asylarenden> (senast besökt den 21 mars 2019)

¹¹ Se Socialstyrelsen: Förtydligande om rapporten Metoder för radiologisk åldersbedömning (2016), publicerad den 19 november 2018 <http://www.socialstyrelsen.se/SiteCollectionDocuments/2016-7-4-f%C3%B6rtydligande.pdf> (senast besökt den 21 mars 2019)

¹² Se Svenska Läkaresällskapet, "Medicinska åldersbedömningar av asylsökande – ett förslag," <https://www.sls.se/globalassets/sls/etik/dokument/brev-gd-rmv-aldersbedomningar.pdf> senast besökt den 21 mars 2019.

undersökas om metoden MR-knä samt den modell som används (MR-knä + tandmognadsundersökning) är tillräckligt vetenskapligt underbyggda. Vidare skriver Smer att det måste utvärderas om de rättsmedicinska utlåtandena avseende medicinsk åldersbedömning inklusive sannolikhetsskalan, är ändamålsenligt utformade och tillräckligt. Smer ser stora brister vad gäller tydligheten i de rättsmedicinska utlåtandena såsom de är utformade idag när det gäller pojkar/män.